

**SZEF URZĘDU DO SPRAW
CUDZOZIEMCÓW**

Warszawa, dn. 20.09.2023 r.

BSZ.WKSI.0731.2.2023/RW

**Pan
Marcin Wiącek
Rzecznik Praw Obywatelskich**

Szanowny Panie Rzeczniku,

w odpowiedzi na Pana wystąpienie z dnia 28 sierpnia 2023 r. o sygnaturze XI.540.136.2023.KM, w sprawie bezpieczeństwa z Ukrainy przesyłam odpowiedź Urzędu do Spraw Cudzoziemców w tej sprawie.

1. Czy analizowano kwestię rozszerzenia ochrony czasowej na wszystkich bezpieczeństwa z Ukrainy bez względu na ich poprzedni status pobytowy na Ukrainie?

Zakres podmiotowy cudzoziemców objętych ochroną czasową (tymczasową ochroną), uruchomioną na skutek rozpoczęcia w dniu 24 lutego 2022 r. działań wojennych na terytorium Ukrainy, określa przepis art. 2 decyzji wykonawczej Rady (UE) 2022/382 z dnia 4 marca 2022 r. stwierdzającej istnienie masowego napływu wysiedleńców z Ukrainy w rozumieniu art. 5 dyrektywy 2001/55/WE i skutkującej wprowadzeniem tymczasowej ochrony (Dz. Urz. UE L 71, z 4.3.2022, str. 1–6), zwanej dalej: „decyzją 2022/382”, która to decyzja została wydana na podstawie art. 5 ust. 1 dyrektywy Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między Państwami Członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami (Dz. Urz. UE L 212 z 07.08.2001, str. 12 - Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 4, str. 162), zwanej dalej: „dyrektywą 2001/55/WE”.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 i 2 decyzji 2022/382 ochroną czasową (tymczasową ochroną) objęte są następujące kategorie cudzoziemców:

- obywatele Ukrainy zamieszkali na terytorium Ukrainy przed dniem 24 lutego 2022 r. (art. 2 ust. 1 lit. a);
- bezpieczeństwa, którzy przed dniem 24 lutego 2022 r. korzystali z ochrony międzynarodowej lub równoważnej ochrony krajowej na terytorium Ukrainy (art. 2 ust. 1 lit. b);
- obywatele państw trzecich, innych niż Ukraina, którzy przed dniem 24 lutego 2022 r. korzystali z ochrony międzynarodowej lub równoważnej ochrony krajowej na terytorium Ukrainy (art. 2 ust. 1 lit. b);

- członkowie rodzin obywateli Ukrainy zamieszkałych na terytorium Ukrainy przed dniem 24 lutego 2022 r. (art. 2 ust. 1 lit. c w zw. z lit. a);
- członkowie rodzin bezpieczeństwa, którzy przed dniem 24 lutego 2022 r. korzystali z ochrony międzynarodowej lub równoważnej ochrony krajowej na terytorium Ukrainy (art. 2 ust. 1 lit. c w zw. z lit. b);
- członkowie rodzin obywateli państw trzecich, innych niż Ukraina, którzy przed dniem 24 lutego 2022 r. korzystali z ochrony międzynarodowej lub równoważnej ochrony krajowej na terytorium Ukrainy (art. 2 ust. 1 lit. c w zw. z lit. b);
- obywatele państw trzecich oraz bezpieczeństwa, którzy są w stanie udowodnić, że przed dniem 24 lutego 2022 r. przebywali legalnie na terytorium Ukrainy na podstawie ważnego zezwolenia na pobyt stały wydane zgodnie z prawem ukraińskim (art. 2 ust. 2).

Jak wiadomo, instytucja ochrony czasowej (tymczasowej ochrony), uruchomiona na mocy decyzji 2022/382, została wdrożona w polskim porządku prawnym dwutorowo. Do zdecydowanej większości cudzoziemców objętych ochroną czasową (obywatele Ukrainy i określone członkowie ich rodzin) zastosowanie mają przepisy ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 103 z późn. zm.), zwanej dalej: „ustawą specjalną”, które to przepisy przewidują uprawnienie pobytowe (pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uznawany za legalny w okresie do dnia 4 marca 2024 r.) i wiążące się z nim uprawnienia. Do pozostałych kategorii cudzoziemców ujętych w art. 2 ust. 1 i 2 decyzji 2022/382, zastosowanie mają przepisy Rozdziału 3 w Dziale III ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1504).

Art. 7 ust. 1 zdanie pierwsze dyrektywy 2001/55/WE stanowi, że Państwa Członkowskie mogą rozszerzyć tymczasową ochronę przewidzianą w niniejszej dyrektywie na dodatkowe kategorie wysiedleńców poza tymi, do których stosuje się decyzję Rady przewidzianą w art. 5, w przypadku gdy stają się one wysiedleńcami z tych samych powodów i z tego samego państwa bądź regionu pochodzenia.

W przypadku cudzoziemców objętych przepisami ustawy specjalnej rozszerzenie ich zakresu podmiotowego wymagałoby nowelizacji tej ustawy. W drugim przypadku istniałaby konieczność wydania przez Radę Ministrów rozporządzenia na podstawie art. 107 ust. 2 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Należy jednocześnie wskazać, że do przepisu art. 7 ust. 1 dyrektywy 2001/55/WE, który zezwala państwom członkowskim Unii Europejskiej na poszerzenie kategorii cudzoziemców objętych ochroną czasową (tymczasową ochroną), odwołuje się wprost przepis art. 2 ust. 3 decyzji 2022/382, który stanowi, że zgodnie z art. 7 dyrektywy 2001/55/WE państwa członkowskie mogą stosować niniejszą decyzją także do innych osób, w tym bezpieczeństwa i obywateli państw trzecich innych niż Ukraina, którzy legalnie przebywali w Ukrainie i którzy nie są w stanie w bezpiecznych i trwałych warunkach powrócić w do kraju lub regionu pochodzenia. Wydaje się zatem, że przepis art. 2 ust. 3 decyzji 2022/382 ograniczył możliwość rozszerzania kategorii cudzoziemców przybywających z terytorium Ukrainy do tych, którzy na tym terytorium przez tym przybyciem przebywali legalnie. Motyw 13 preambuły decyzji 2022/382 jako przykład takich osób wskazuje obywateli państw trzecich, „którzy w czasie wydarzeń prowadzących do masowego napływu wysiedleńców studiowali lub pracowali krótkoterminowo w Ukrainie”). Nie wydaje się zatem możliwe, aby nawet w przypadku istnienia woli rozszerzenia stosowania przepisów Rozdziału 3 Działu III ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na bezpieczeństwa innych niż ci literalnie określone w art. 2 ust. 1 i 2 decyzji 2022/382, rozszerzenie to mogło objąć bezpieczeństwa, którzy nie przebywali na terytorium Ukrainy legalnie (choćby na podstawie terminowych tytułów pobytowych).

Po drugie, należy wskazać, iż do Urzędu do Spraw Cudzoziemców nie docierały dotąd sygnały wskazujące na istnienie realnej potrzeby rozszerzenia stosowania przepisów Rozdziału 3 Działu

III ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na bezpieczeństwowców innych niż ci, o których wprost mowa w art. 2 ust. 1 i 2 decyzji 2022/382. Nie są w związku z tym prowadzone w chwili obecnej żadne prace w Urzędzie do Spraw Cudzoziemców nad projektem rozporządzenia Rady Ministrów, które miałyby zostać wydane na podstawie art. 107 ust. 2 tej ustawy.

2. Czy osoby, które nie zostały objęte ochroną czasową w Polsce ze względu na brak dokumentów potwierdzających spełnienie odpowiednich warunków są pouczane o możliwości ubiegania się o ochronę międzynarodową w Polsce?

Nie, podobnie jak i w przypadku innych cudzoziemców, którym Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców odmówił wydania zaświadczenia potwierdzającego korzystanie z ochrony czasowej. Informacja na ten temat jest ogólnie dostępna w siedzibach Urzędu i na jego stronach internetowych.

3. Czy Urząd do Spraw Cudzoziemców ma możliwość ustalenia obywatelstwa dziecka w przypadku jego wjazdu z Ukrainy do Polski bez dokumentów? Czy dzieci, które mogą mieć trudności z udowodnieniem swojego obywatelstwa, a tym samym zagrożone są bezpieczeństwem, są identyfikowane?

Tego typu przypadki są niezwykle rzadkie. W praktyce obywatelstwo ukraińskie dziecka jest ustalane także w oparciu o takie dokumenty jak akt urodzenia, czy nawet świadectwa szkolne. W sytuacji zaś gdyby dziecko nie posiadało żadnych dokumentów Urząd uznaje także oświadczenia w tym zakresie towarzyszących mu krewnych.

4. Jak przeprowadzana jest weryfikacja bezpieczeństwa w przypadku ubiegania się przez bezpieczniowca o zaświadczenie o korzystaniu na terytorium RP z ochrony czasowej?

Ustalając bezpieczeństwo Urząd do Spraw Cudzoziemców analizuje wszelkie dostępne dokumenty podróży lub tożsamości oraz oświadczenia wnioskodawców.

5. Czy Urząd do Spraw Cudzoziemców posiada wytyczne dotyczące przeprowadzania weryfikacji tożsamości i obywatelstwa wnioskodawcy, w tym bezpieczeństwa, w trakcie postępowania o udzielenie ochrony międzynarodowej?

Nie, w głównej mierze jest to zadanie Straży Granicznej.

6. Czy przeprowadzane są szkolenia dotyczące problematyki bezpieczeństwa i jej identyfikowania, adresowane do pracowników Urzędu do Spraw Cudzoziemców?

Nie.

7. Jaka jest definicja bezpieczniowca stosowana przez Urząd do Spraw Cudzoziemców? Czy rozważane jest podjęcie kroków w celu ujednoczenia definicji stosowanej przez Urząd do Spraw Cudzoziemców i Straż Graniczną?

Pod pojęciem „bezpiečniowca” należy rozumieć cudzoziemca, który nie posiada obywatelstwa żadnego z państw zgodnie z przepisami prawa regulującymi nabywanie lub utratę obywatelstwa w tych państwach. Jest to zatem jedna z osób, o której mowa w art. 2 pkt 9 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, definiującym pojęcie „kraju pochodzenia”, tj. cudzoziemiec, który nie posiada obywatelstwa żadnego państwa (od którego należy odróżnić na gruncie tego przepisu cudzoziemca, którego obywatelstwa nie da się ustalić). Jest to również osoba, o której mowa w przepisie art. 260 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2023 r. poz. 519 z późn. zm.), ustanawiającym jedną z podstaw wydania polskiego dokumentu tożsamości cudzoziemca tj. cudzoziemca, który przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i nie posiada żadnego obywatelstwa. Z uwagi na fakt, iż definicja pojęcia „bezpiečniowiec” wynika z cytowanych powyżej obowiązujących przepisów ustaw, oraz że jej brzmienie jest w zasadzie tożsame

z definicją zawartą w art. 1 Konwencji o statusie bezpaństwowców z 1954 r. nie widać podstaw aby uznać, że pojęcie nie jest stosowane jednolicie.

Ad 8. Proszę o podanie liczby „bezpaństwowców” i „osób o niekreślonym obywatelstwie” posiadających ważne zezwolenia na pobyt według stanu na sierpień 2023 r. Proszę o wskazanie liczby osób małoletnich posiadających status „bezpaństwowca” oraz „osoby o niekreślonym obywatelstwie”.

Liczba ważnych dokumentów dla osób o **nieokreślonym obywatelstwie** (stan na 31.08.2023 r.)

Rodzaj ważnego dokumentu:	Liczba	W tym dzieci
Ochrona uzupełniająca	4	1
Pobyt stały	16	
Pobyt tolerowany	7	
Zgoda na pobyt ze względów humanitarnych	11	3
Razem	38	4

Liczba ważnych dokumentów dla osób **bez obywatelstwa** (stan na 31.08.2023 r.)

Rodzaj ważnego dokumentu:	Liczba	W tym dzieci
Ochrona uzupełniająca	10	
Pobyt czasowy	33	1
Pobyt członków rodziny obywateli UE	2	
Pobyt rezydenta długoterminowego UE	10	
Pobyt stały	157	3
Pobyt tolerowany	21	
Pobyt ze względów humanitarnych	1	
Status uchodźcy	43	1
Zgoda na pobyt ze względów humanitarnych	11	
Razem	288	5

Z poważaniem

Jarosław Szajner
SZEFE URZĘDU

/podpisano elektronicznie/